

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาเยาวชนของไทยให้มีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการทำงานในอนาคต ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 มุ่งเน้นที่จะให้การจัดการศึกษาพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559) ก็มีเป้าหมายมุ่งให้คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ ใฝ่เรียนรู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นการพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณลักษณะบรรลุตามจุดมุ่งหมาย จึงต้องมีการจัดการศึกษาที่เริ่มตั้งแต่การกำหนดหลักสูตรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 4) ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณลักษณะเป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติกำหนด เพื่อให้การพัฒนาเยาวชนสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศชาติและเพื่อให้เท่าทันกับนานาชาติ จากการพัฒนาดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการถือเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่พัฒนาด้านการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิสัยทัศน์ : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้ 1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล 2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ 3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้

สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น 4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้ 5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และ ประสบการณ์

3. จุดหมาย : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับ ผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ในการพัฒนาผู้เรียนตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่ง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

4.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

4.1.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มี วัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูล ข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดย คำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคม

4.1.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิด สังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การ สร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

4.1.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและ อุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูล สารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4.1.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

4.1.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

4.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

5. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 5.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- 5.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- 5.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- 5.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 5.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- 5.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 5.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 5.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

1. ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาดตนเองอยู่เสมอรวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะพบว่าสถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

การจัดการเรียนการสอน

มีนักวิชาการที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

ประสาธ เนืองเฉลิม (2556: 18) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะของบุคคล ทักษะการสอน และความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ผู้สอนจึงควรเข้าใจบทบาทตามวิชาชีพและปรับเจตคติต่อการสอนให้เป็นไปตามหลักการสอนดังกล่าว การเรียนการสอนที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางสร้างสรรค์ และร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความสุขดังนั้น ผู้สอนควรคำนึงถึงหลักพื้นฐานในการสอน ลักษณะการสอนที่ดีและปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนรู้จักใช้หลักการสอนให้สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการเรียนการสอน

หลักสูตรเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวของการจัดการศึกษา หากไม่มีการนำหลักสูตรมาแปลงลงสู่การปฏิบัติ หลักสูตรนั้นก็จะเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ดังนั้น การเรียนการสอนจึงกลายเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับการอธิบายว่าเมื่อนำหลักสูตรไปใช้แล้วจะเกิดผลอะไรในทางการศึกษา ขณะเดียวกันการเรียนการสอนก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดซึ่งหลักสูตรที่จะเป็นเครื่องนำทางว่าการจัดการศึกษาควรเป็นไปในทิศทางใด และควรจัดอย่างไรถึงจะทำให้บรรลุซึ่งเป้าหมายที่การศึกษาของชาติกำหนดไว้

การสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีอาจแยกกันไม่ได้โดยเด็ดขาด หลักสูตรจะต้องประกอบไปด้วยความมุ่งหมาย เนื้อหา ประสบการณ์เรียน และการประเมินผล ซึ่งจะเป็นที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด ผู้สอนจึงมีหน้าที่สำคัญในการแปลงหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วสิ่งที่จะบ่งบอกว่าทั้งส่วนนี้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด การประเมินผลทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่ประกันได้ว่าหลักสูตรมีคุณภาพและการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การปรับการเปลี่ยนการสอนให้สอดคล้องกันระหว่างหลักสูตรและการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งปรับตัวทางด้านการศึกษา เพื่อรองรับการแข่งขันในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ควรพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง โดยเน้นวิชาแกนและเนื้อหาในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และทักษะนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จึงต้องใช้องค์ความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งให้ความสำคัญทั้งหลักสูตรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อคุณค่าของการเรียนรู้ที่มีความหมายอย่างแท้จริง

สังคมที่พยายามแสวงหาความรู้ความจริงมีอาจปฏิเสธได้ว่าการวิจัยคือเครื่องมือที่สำคัญในการค้นคว้าหาคำตอบ แสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ การเรียนการสอนก็เป็นปรากฏการณ์ของสังคมมนุษย์บนพื้นฐานทางสังคมอุดมคติ การทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์

ผ่านการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องนำการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และนำผลการวิจัยที่ได้ไปแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2559: 1-2) ได้กล่าวถึงหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาคือ คุณภาพการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันผลักดันให้เกิดขึ้นให้ได้

คุณภาพการศึกษา อยู่ที่ไหน จะหาจุดได้ที่ไหน

คุณภาพการศึกษา อยู่ที่โรงเรียน หาได้ที่โรงเรียน

คุณภาพการศึกษา อยู่ที่ชั้นเรียน หาได้ในชั้นเรียน

คุณภาพการศึกษา อยู่ที่ผู้เรียน ตรวจสอบได้ที่ผู้เรียน

ใครคือผู้ทำให้เกิดคุณภาพการศึกษา ตอบได้ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งที่อยู่ภายนอกโรงเรียน นอกชั้นเรียน และที่อยู่ในโรงเรียน ในชั้นเรียน ส่วนที่อยู่นอกโรงเรียน ได้แก่ รัฐบาล กระทรวง กรมต้นสังกัด ผู้ปกครอง และประชาชน บุคคลที่อยู่ภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน ในจำนวนผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดนี้ บุคคลที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาก็คือ ครู ซึ่งเป็นผู้สอนในแต่ละชั้นเรียน ครูจึงเป็นความหวังสูงสุดในการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจมากที่สุดจากผู้ปกครองและประชาชนในการให้การศึกษาและการอบรมแก่บุตรหลานของเขาจึงอาจกล่าวได้ว่า “ครูเป็นผู้สร้างทรัพย์ปัญญาหรือทุนปัญญาให้แผ่นดิน” ครูจะเป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้และสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองและประชาชนได้นั้น ครูจะต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับศาสตร์ของการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ศาสตร์ของการเรียนรู้ และศาสตร์สาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์และก่อให้เกิดคุณภาพกับผู้เรียนอย่างเชื่อมั่นได้

มโนทัศน์ของการจัดการเรียนรู้

โลกของการเรียนรู้ในปัจจุบันถือว่าผู้เรียนเป็นผู้มีความสำคัญที่สุด ในการจัดการเรียนรู้จึงต้องเน้นไปที่ผู้เรียนเป็นหลัก โดยจะต้องคำนึงถึงกระบวนการพัฒนาผู้เรียน และผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ จะต้องมุ่งมั่นในการจัดและพัฒนาการเรียนรู้อให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพ ซึ่งจะต้องใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลายและต้องเปลี่ยนมโนทัศน์ (concept) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ใหม่ โดยให้ครูมีบทบาทเป็นครุนักวิจัย (teacher researcher) ใช้การวิจัยเป็นงานเสริมเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็งานหลักของครู กล่าวคือ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ หรือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งครุนักวิจัยจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามมโนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนรู้

สำหรับมโนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนรู้นั้น จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้และการวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ หรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูเป็นผู้มีบทบาททั้งในการจัดการเรียนรู้และบทบาทในการวิจัย ซึ่งเรียกว่าเป็น ครุนักวิจัย ที่ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ เมื่อมีปัญหาการเรียนรู้อของผู้เรียนหรือปัญหา

ในการจัดการเรียนรู้ของครูเกิดขึ้น ครูก็ศึกษาค้นหาวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้หรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ การวิจัยลักษณะนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หรือการวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นกรวิจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู

ทำไมครูจึงต้องทำการวิจัยในชั้นเรียน

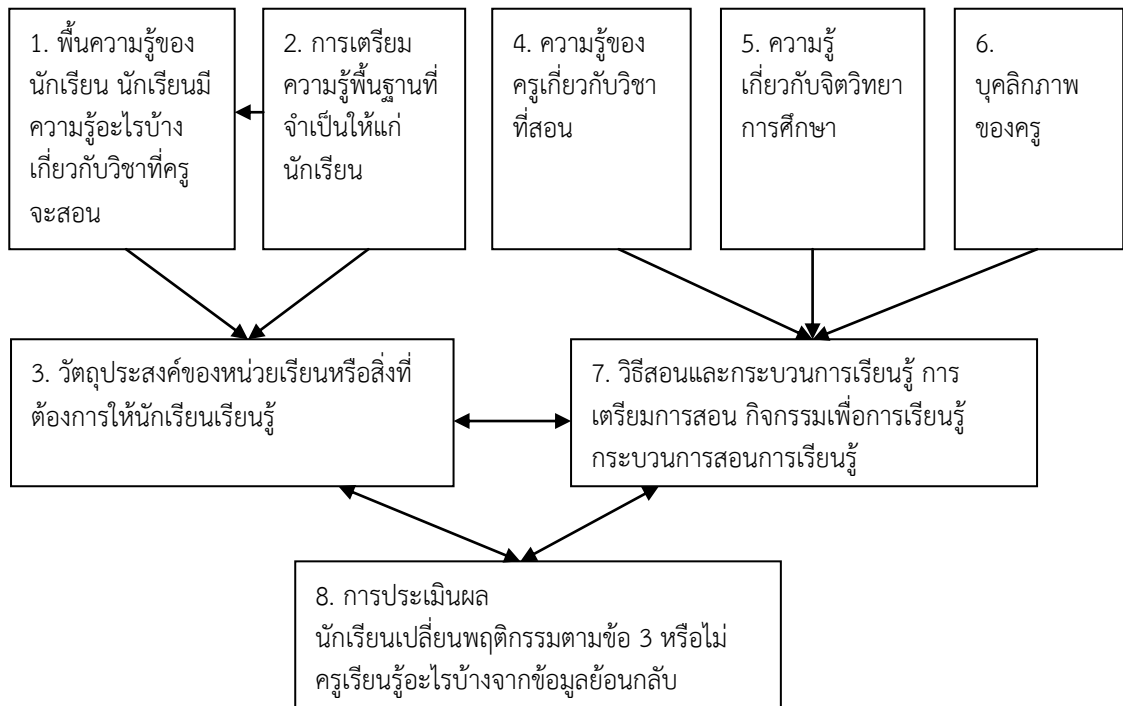
ในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักของวิชาชีพครู ครูก็ต้องเริ่มต้นด้วยการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ใช่แผนในใจ (ไม่มีลายลักษณ์อักษร) แต่ต้องเป็นแผนการจัดการเรียนรู้นอกใจ กล่าวคือ ต้องเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้อย่างหนึ่งก็คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือผลการเรียนรู้ (Learning outcomes) ที่เราคาดหวังหรือต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนรู้ตามแผน ซึ่งอาจเรียกว่า “สภาพที่คาดหวัง” หลังจากจัดการเรียนรู้แล้วมีการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเรียกว่า “สภาพที่เป็นจริง” หากผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้สภาพที่เป็นจริงแตกต่างจากสภาพที่คาดหวัง เรียกว่า เกิดปัญหาการเรียนรู้

ปัญหาการเรียนรู้ ก็คือ ความแตกต่างหรือความไม่สอดคล้องกันระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับกรการเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ปัญหาการเรียนรู้คือความแตกต่างระหว่างผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้

สรวงศ์ ไคว้ตระกูล (2550: 22) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอน - การเรียนรู้ (Instructional Model) ไว้ดังนี้

ก่อนจะสอนครูทุกคนจะต้องเตรียมการสอนประกอบกับการรู้จักนักเรียนที่จะสอน ไม่แต่เพียงว่าอยู่ชั้นอะไร แต่ต้องคำนึงถึงอายุ ลักษณะทั่วไปของนักเรียนในวัยนั้นทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางเขาวนปัญญาและพื้นความรู้ของนักเรียนในวิชาที่ครูจะสอน เพราะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนักเรียน จะช่วยครูให้เขียนวัตถุประสงค์เฉพาะของหน่วยวิชาที่จะสอนนักเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้นักเรียนทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ในกรณีที่นักเรียนยังขาดความรู้พื้นฐาน ครูก็อาจจะสอนก่อนที่จะเริ่มบทเรียน ความรู้ของครูในวิชาที่สอนก็สำคัญมาก ครูจะต้องสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนได้รูปแบบการสอน - การเรียนรู้แสดงแผนผังที่จะช่วยครูใหม่ในการเตรียมการสอนว่า ควรเตรียมการสอนอย่างไร โดยมีการวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนว่ามีตัวแปรสำคัญอะไรบ้าง และควรจะเริ่มและจบบทเรียนอย่างไร รูปแบบการสอนจะช่วยครูให้มีความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนและเป็นครูที่ดีและมีประสิทธิภาพได้ ครูควรใช้รูปแบบการสอนในการเตรียมการสอนเพื่อช่วยนักเรียนให้เรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และจะช่วยแก้ปัญหาเรื่องการจัดการห้องเรียนได้ ครูที่ได้ชื่อว่าเป็นครูที่สอนดีและมีประสิทธิภาพ ไม่จำเป็นที่จะต้องม้อัจฉริยะหรือพรสวรรค์ของการเป็นครูติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่มีอัจฉริยะในการที่จะเข้าใจกระบวนการเรียนรู้สามารถวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง และได้วางแผนการสอนตามรูปแบบการสอน - การเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 รูปแบบการสอนและการเรียนรู้

ที่มา : Hunter, M.C. (1971 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2554: 23)

จากภาพที่ 1.1 สามารถอธิบายรูปแบบการสอนและการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. พื้นความรู้ของนักเรียน ครูควรถามตนเองดังต่อไปนี้

- 1) นักเรียนที่จะสอนนี้มีพื้นความรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับบทเรียนที่ครูจะสอน
- 2) ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนเกี่ยวกับพื้นความรู้ในวิชาที่สอนเหลื่อมล้ำกันอย่างไร

2. การเตรียมความรู้พื้นฐานที่จำเป็น

ในกรณีที่นักเรียนขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับบทเรียนที่ครูจะสอน ครูควรแบ่งเวลาทบทวนหรือสรุป โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามความต้องการระดับพื้นความรู้ ครูไม่ควรคิดว่าการสอนความรู้พื้นฐานเป็นการเสียเวลา

3. วัตถุประสงค์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ครูจะต้องตัดสินใจกำหนดสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้

การเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมจะช่วยครูในการประเมินผลหลังจากสอนว่านักเรียนเรียนรู้หรือไม่ ครูควรเขียนวัตถุประสงค์เป็น 2 ระดับ คือ วัตถุประสงค์ทั่วไป และ วัตถุประสงค์เฉพาะ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงการจัดกลุ่มวัตถุประสงค์โดยใช้หลักของบลูมที่แบ่งวัตถุประสงค์ออกเป็น พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

4. ความรู้ของครูเกี่ยวกับวิชาที่สอน

ครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนเป็นอย่างดี เพราะจะช่วยให้ครูมีความมั่นใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้จะทำให้นักเรียนเลื่อมใสในตัวครู และเร้าใจ หรือจูงใจให้อยากเรียนรู้

5. ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษา

นอกจากความรู้ของครูเกี่ยวกับวิชาที่สอน ครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษา เพราะจิตวิทยาการศึกษาจะช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนที่สอนและสามารถจะช่วยครูตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการสอนว่าจะใช้วิธีการสอนและยุทธศาสตร์การสอนใด จึงจะเหมาะสมกับบทเรียน และนักเรียนที่สอน เป็นต้นว่าจะใช้หลักการสอนและวิธีสอนตามทัศนะของนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม หรือปัญญานิยม หรือมนุษยนิยม

6. บุคลิกภาพของครู

ครูแต่ละคนเป็นเอกลักษณ์บุคคลมีเอกลักษณ์ตนเอง ดังนั้นครูจึงมีความแตกต่างระหว่างบุคคลเหมือนกับนักเรียน การตัดสินใจของครูเกี่ยวกับการสอนขึ้นกับทัศนคติความคาดหวังของครูที่มีต่อนักเรียน นอกจากนี้การจัดการห้องเรียนก็ขึ้นกับบุคลิกภาพของครู และทัศนคติต่อการเป็นครู ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครูขึ้นกับบุคลิกภาพของครูและนักเรียน

7. วิธีสอนและกระบวนการเรียนรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายของการตัดสินใจของครูว่าควรจะเลือกวิธีสอนแบบใด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ครูต้องนำความรู้ในข้อที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 พิจารณาควบคู่กับความรู้อันเกี่ยวกับตัวของครูเอง มาช่วยในการตัดสินใจเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม เพื่อจะทำให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้

8. การประเมินผลเป็นสิ่งที่ครูจะต้องเตรียมควบคู่กับการเขียน

วัตถุประสงค์ ครูควรใช้การประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Formative Evaluation) เช่น การใช้การสอบย่อยเป็นครั้งคราว เพื่อดูว่านักเรียนมีความเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้มากน้อยเพียงใดและการประเมินผลรวบยอด (Summative Evaluation) หรือการสอบไล่เพื่อจะประเมินผลความรู้ของนักเรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตร

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะทำการสอนผู้เรียนโดยยึดหลักสูตรที่กำหนด เพราะหลักสูตรถือเป็นเครื่องนำทางว่าการจัดการศึกษาควรเป็นไปในทิศทางใด และบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนคือ ครูผู้สอน ฉะนั้นครูจึงควรมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรของรายวิชาที่สอนและมีความรู้ในรายวิชาที่จะสอนเป็นอย่างดี จากนั้นครูจะทำการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าต้องการให้ผู้เรียนบรรลุอะไรบ้าง หลังจากนั้นครูจะดำเนินการจัดกิจกรรมในห้องเรียนตามแผนที่กำหนด และทำการประเมินผลผู้เรียนเพื่อทำให้ทราบผลว่ามีผู้เรียนผ่านจุดประสงค์มากน้อยเพียงใดและนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง นอกจากนี้ครูต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีจิตวิทยาทางการศึกษา เพื่อทำให้ทราบว่าจัดการเรียนการสอนอย่างไรให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนจะมีลักษณะที่ต่างกันไป ทั้งนี้เพื่อให้การสอนในแต่ละรายวิชาส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนตามพฤติกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดในหลักสูตร

ทฤษฎีการเรียนรู้

ทิตานา แชมมณี (2559: 52-75) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการจัดการเรียนสอนไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์

ธอร์นไดค์ เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบบุคคลจะมีการลองผิดลองถูก ปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียว และจะพยายามใช้รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ

ก. ทฤษฎีการเรียนรู้

1) กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2) กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้มั่นคงถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้จะไม่มั่นคงถาวร ไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้จะไม่มั่นคงถาวรและในที่สุดอาจลืมได้

3) กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้น หากได้มีการนำไปใช้บ่อย ๆ หากไม่มีการนำไปใช้อาจมีการลืมเกิดขึ้นได้

4) กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ จะไม่อยากจะเรียนรู้ ดังนั้นการได้รับผลที่พึงพอใจ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้

ข. หลักการจัดการศึกษา / การสอน

1) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนแบบลองผิดลองถูกบ้าง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในวิธีการแก้ปัญหา จดจำการเรียนรู้ได้ดีและเกิดความภาคภูมิใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

2) การสำรวจความพร้อมหรือการสร้างความพร้อมของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำก่อนการสอนบทเรียน เช่น การสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน การเชื่อมโยงความรู้เดิมมาสู่ความรู้ใหม่ การสำรวจความรู้ใหม่ การสำรวจความรู้พื้นฐาน เพื่อดูว่าผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนต่อไปหรือไม่

3) หากต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องใดจะต้องช่วยให้เขาเกิดความเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างแท้จริง แล้วให้ฝึกฝนโดยกระทำสิ่งนั้นบ่อย ๆ แต่ควรระวังอย่าให้ถึงกับซ้ำซาก จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

4) เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้วควรให้ผู้เรียนฝึกนำการเรียนรู้ไปใช้บ่อย ๆ

5) การให้ผู้เรียนได้รับผลที่ตนพึงพอใจ จะช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ การศึกษาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งเร้าหรือรางวัลที่ผู้เรียนพึงพอใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์ (Piaget) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็กว่ามีขั้นตอนหรือกระบวนการอย่างไร เขาอธิบายว่า การเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งจะมี

พัฒนาการไปตามวัยต่าง ๆ เป็นลำดับขั้น พัฒนาการเป็นสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ควรที่จะเร่งเด็กให้ข้ามจากพัฒนาการขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งเพราะจะทำให้เกิดผลเสียแก่เด็ก แต่การจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงที่เด็กกำลังจะพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงกว่า สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามเพียเจต์เน้นความสำคัญของการเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กมากกว่าการกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการเร็วขึ้น

ก. ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ มีสาระสรุปได้ดังนี้

1) พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลเป็นไปตามวัยต่าง ๆ เป็นลำดับขั้นดังนี้

1.1) ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensorimotor Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 0-2 ปี ความคิดของเด็กวัยนี้ขึ้นกับการรับรู้และการกระทำเด็กยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง และยังไม่สามารถเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น

1.2) ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (Preoperational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 2-7 ปี ความคิดของเด็กวัยนี้ยังขึ้นอยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง แต่สามารถเรียนรู้และใช้สัญลักษณ์ได้ การใช้ภาษาแบ่งเป็นขั้นย่อย ๆ 2 ขั้น คือ

1.2.1) ขั้นก่อนเกิดความคิดรวบยอด (Pre-Conceptual Intellectual Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 2-4 ปี

1.2.2) ขั้นการคิดด้วยความเข้าใจของตนเอง (Intuitive Thinking Period) เป็นพัฒนาการในช่วงอายุ 4-7 ปี

1.3) ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 7-11 ปี เป็นขั้นที่การคิดของเด็กไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น เด็กสามารถสร้างภาพในใจ และสามารถคิดย้อนกลับได้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวเลขและสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

1.4) ขั้นการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 11 - 15 ปี เด็กสามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ และสามารถคิดตั้งสมมติฐานและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้

2) ภาษาและกระบวนการคิดของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่

3) กระบวนการทางสติปัญญามีลักษณะดังนี้

3.1) การซึมซับหรือการดูดซึม (assimilation) เป็นกระบวนการทางสมองในการรับประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูลต่าง ๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้เพื่อประโยชน์ต่อไป

3.2) การปรับและจัดระบบ (accommodation) คือกระบวนการทางสมองในการปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากันเป็นระบบหรือเครือข่ายทางปัญญาที่ตนสามารถเข้าใจได้ เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้น

3.3) การเกิดความสมดุล (equilibration) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากขั้นของการปรับ หากการปรับเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนก็จะก่อให้เกิดสภาพที่มีความสมดุลขึ้น หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ ก็จะเกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาขึ้นในตัวบุคคล

ข. หลักการจัดการศึกษา / การสอน

1) ในการพัฒนาเด็ก ควรคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก และจัดประสบการณ์ให้เด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการนั้น ไม่ควรบังคับให้เด็กเรียนในสิ่งที่ยังไม่พร้อม หรือยากเกินพัฒนาการตามวัยของตน เพราะจะก่อให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีได้

1.1) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัยของตนสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปสู่พัฒนาการขั้นสูงขึ้นได้

1.2) เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการแตกต่างกัน ถึงแม้อายุจะเท่ากัน แต่ระดับพัฒนาการอาจไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงไม่ควรเปรียบเทียบเด็ก ควรให้เด็กมีอิสระที่จะเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของเขาไปตามระดับพัฒนาการของเขา

1.3) ในการสอนควรใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรม เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ได้ดีขึ้น แม้ในพัฒนาการช่วงการคิดแบบรูปธรรมเด็กจะสามารถสร้างภาพในใจได้ แต่การสอนที่ใช้อุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้เด็กเข้าใจแจ่มชัดขึ้น

2) การให้ความสนใจและสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้ได้ทราบลักษณะเฉพาะตัวของเด็ก

3) ในการสอนเด็กเล็ก ๆ เด็กจะรับรู้ส่วนรวม (whole) ได้ดีกว่าส่วนย่อย (part) ดังนั้นครูจึงควรสอนภาพรวมก่อนแล้วจึงแยกสอนทีละส่วน

4) ในการสอนสิ่งใดให้เด็ก ควรเริ่มจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อนแล้ว จึงเสนอสิ่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเก่า การทำเช่นนี้จะช่วยให้กระบวนการซึมซับและจัดระบบความรู้ของเด็กเป็นไปด้วยดี

5) การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมาก ๆ ช่วยให้เกิดการซึมซับข้อมูลเข้าสู่โครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กอันเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรุนเนอร์

บรุนเนอร์ (Bruner) เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจและศึกษาเรื่องของพัฒนาการทางสติปัญญา ต่อเนื่องจากเพียเจต์ บรุนเนอร์เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง (discovery learning) แนวคิดที่สำคัญ ๆ ของบรุนเนอร์ มีดังนี้

ก. ทฤษฎีการเรียนรู้

1) การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก

2) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ

3) การคิดแบบหยั่งรู้ (intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

4) แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

5) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งได้เป็น 3 ชั้น ใหญ่ ๆ คือ

5.1) ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือขั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่าง ๆ การลงมือกระทำช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ

5.2) ขั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้ และสามารถเรียนรู้จากภาพแทนของจริงได้

5.3) ขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นขั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้

6) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

7) การเรียนรู้ได้ผลดีที่สุดคือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (discovery learning)

ข. หลักการจัดการศึกษา/การสอน

1) กระบวนการค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีความหมายสำหรับผู้เรียน

2) การวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำก่อนการสอน

3) การจัดหลักสูตรแบบเกลียว (Spiral Curriculum) ช่วยให้สามารถสอนเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดเดียวกันแก่ผู้เรียนทุกวัยได้ โดยต้องจัดเนื้อหาความคิดรวบยอดและวิธีสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน

4) ในการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มากเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

5) การสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน

6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

7) การสอนความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็น

8) การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย (Gagne)

หลักการที่สำคัญ ๆ ของกานเย สรุปได้ดังนี้

ก. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

กานเย (Gagne) ได้จัดประเภทของการเรียนรู้ เป็นลำดับขั้นจากง่ายไปหายากไว้ 8 ประเภท ดังนี้

1) การเรียนรู้สัญญาณ (signal-learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ อยู่นอกเหนืออำนาจจิตใจ ผู้เรียนไม่สามารถบังคับพฤติกรรมไม่ให้เกิดขึ้นได้ การเรียนรู้แบบนี้เกิดจากการที่คนเรานำเอาลักษณะการตอบสนองที่มีอยู่แล้วมาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าใหม่ที่มี

ความใกล้ชิดกับสิ่งเร้าเดิม การเรียนรู้สัญญาณ เป็นลักษณะการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขของพาฟลอฟ

2) การเรียนรู้สิ่งเร้า-การตอบสนอง (stimulus-response learning) เป็นการเรียนรู้ต่อเนื่องจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง แตกต่างจากการเรียนรู้สัญญาณ เพราะผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม เนื่องจากได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ และการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข (operant conditioning) ของสกินเนอร์ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำเองมิใช่รอให้สิ่งเร้าภายนอกมากระทำพฤติกรรมที่แสดงออกเกิดจากสิ่งเร้าภายในของผู้เรียนเอง

3) การเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง (chaining) เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่ต่อเนื่องกันตามลำดับ เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ การเคลื่อนไหว

4) การเชื่อมโยงทางภาษา (verbal association) เป็นการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง แต่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา การเรียนรู้แบบการรับสิ่งเร้า-การตอบสนอง เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้แบบต่อเนื่องและการเชื่อมโยงทางภาษา

5) การเรียนรู้ความแตกต่าง (discrimination learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะความแตกต่างตามลักษณะของวัตถุ

6) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (concept learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน โดยสามารถระบุลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ พร้อมทั้งสามารถขยายความรู้ไปยังสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากที่เคยเห็นมาก่อนได้

7) การเรียนรู้กฎ (rule learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวมหรือเชื่อมโยงความคิดรวบยอดตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป และตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น การที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กันได้

8) การเรียนรู้การแก้ปัญหา (problem solving) เป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา โดยการนำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มาใช้ การเรียนรู้แบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดภายในตัวผู้เรียน เป็นการใช้กฎเกณฑ์ในขั้นสูงเพื่อการแก้ปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อน และสามารถนำกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหานี้ไปใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายกันได้

ข. หลักการจัดการศึกษา/การสอน

1) กายเอ ได้เสนอรูปแบบการสอนอย่างเป็นระบบโดยพยายามเชื่อมโยงการจัดสภาพการเรียนการสอนอันเป็นสภาวะภายนอกตัวผู้เรียนให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมองของเรา กานเยอธิบายว่าการทำงานของสมองคล้ายกับการทำงานของคอมพิวเตอร์

2) ในระบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้นั้น กานเยได้เสนอระบบการสอน 9 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (gaining attention) เป็นขั้นที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นทั้งจากสิ่งยั่วยุภายนอกและแรงจูงใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนเองด้วย ครูอาจใช้วิธีการสนทนา ซักถาม ทายปัญหา หรือมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัว และมีความสนใจที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 แจ้งจุดประสงค์ (informing the learner of the objective) เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเป้าหมายหรือผลที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้นโดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการเรียน เห็นแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียนทำให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนของตนเองได้นอกจากนั้นยังสามารถช่วยให้ครูดำเนินการสอนตามแนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น (stimulating recall of prerequisite learned capabilities) เป็นการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ใหม่ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง การเรียนรู้ใหม่ต้องอาศัยความรู้เก่าเป็นพื้นฐาน

ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่ (presenting the stimulus) เป็นการเริ่มกิจกรรมของบทเรียนใหม่ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาประกอบการสอน

ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้ (providing learning guidance) เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตัวเอง ครูอาจแนะนำวิธีการทำกิจกรรม และนำแหล่งค้นคว้าเป็นการนำทาง ให้แนวทางให้ผู้เรียนไปคิดเอง เป็นต้น

ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ (eliciting the performance) เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เป็นขั้นที่ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกกว่ามีความถูกต้องหรือไม่อย่างไร และเพียงใด

ขั้นที่ 8 ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ (assessing the performance) เป็นขั้นการวัดและประเมินว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนเพียงใด ซึ่งอาจทำการวัดโดยใช้ข้อสอบ แบบสังเกต การตรวจผลงาน หรือการสัมภาษณ์ แล้วแต่ว่าจุดประสงค์นั้นต้องการวัดพฤติกรรมด้านใด แต่สิ่งที่สำคัญคือ เครื่องมือที่ใช้วัดจะต้องมีคุณภาพ มีความเชื่อถือได้ และมีความเที่ยงตรงในการวัด

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้ (enhancing retention and transfer) เป็นการสรุป การย้ำ ทบทวนการเรียนที่ผ่านมา เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ฝังแน่นขึ้น กิจกรรมในขั้นนี้อาจเป็นแบบฝึกหัด การให้ทำกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ รวมทั้งการให้ทำการบ้าน การทำรายงาน หรือหาความรู้เพิ่มเติมจากความรู้ที่ได้ในชั้นเรียน

จากทฤษฎีการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่นิยมนำมาใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู โดยมีการประยุกต์แนวทางที่นักวิชาการได้กำหนดไว้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องมุ่งเน้นที่ลักษณะของรายวิชาการและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพผู้เรียนว่ามีลักษณะอย่างไรจึงจะทำการเลือกทฤษฎีการเรียนที่เหมาะสมมาใช้ในรายวิชาต่อไป

พฤติกรรมทางการศึกษา

พิชิต ฤทธิจรูญ (2556 : 31-42) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางการศึกษา ไว้ดังนี้

พฤติกรรมทางการศึกษา (educational behavior) เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนอันประกอบด้วยความรู้ความสามารถ ทักษะ และลักษณะนิสัยต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ในการจัดการเรียนการสอนจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่

พึงประสงค์ และจะต้องมีการตรวจสอบผลด้วย การที่ครูจะตรวจสอบคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนนั้น ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนิยมจำแนกตามบลูมและคณะ (Bloom and Other) โดยจำแนกพฤติกรรมการศึกษาเป็น 3 ด้านคือ พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (affective domain) และ พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย เป็นสมรรถภาพทางด้านสมองหรือสติปัญญาของบุคคลในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ แบ่งเป็น 6 ระดับเรียงตามลำดับขั้นตอนการเกิดพฤติกรรมจากขั้นต่ำสุดถึงขั้นสูงสุด คือความรู้ - ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ดังนี้

1.1 ความรู้ - ความจำ (knowledge) หมายถึง ความสามารถทางสมองในการทรงไว้ หรือรักษาไว้ซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับรู้ไว้ในสมองได้อย่างถูกต้องแม่นยำ จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) ความรู้ในเรื่องเฉพาะ 2) ความรู้ในวิธีดำเนินการ 3) ความรู้รวบยอดในเนื้อเรื่อง

1.2 ความเข้าใจ (comprehension) หมายถึง ความสามารถในการจับใจความสำคัญของเรื่อง สามารถถ่ายทอดเรื่องราวเดิมออกมาเป็นภาษาของตนเองได้โดยที่มีความหมายเหมือนเดิม พฤติที่นักเรียนแสดงออกว่ามีความเข้าใจมี 3 ลักษณะคือ 1) การแปลความ 2) การตีความ 3) การขยายความ

1.3 การนำไปใช้ (application) เป็นความสามารถในการนำหลักวิชาไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งอาจใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับสถานการณ์ที่เคยพบเห็นมาก่อน เช่น การนำสูตรหาพื้นที่สามเหลี่ยมไปใช้หาพื้นที่สามเหลี่ยมรูปใหม่ได้ การแก้ประโยคที่เขียนไวยากกรณีผิดได้ เป็นต้น

1.4 การวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ได้ว่าเรื่องราวหรือสิ่งนั้น ๆ ประกอบด้วยอะไรบ้าง มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผล และที่เป็นไปอย่างนั้นอาศัยหลักการอะไร การวิเคราะห์แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1) การวิเคราะห์ความสำคัญ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3) วิเคราะห์หลักการ

1.5 การสังเคราะห์ (synthesis) เป็นความสามารถในการผสมผสานส่วนย่อยต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อเป็นสิ่งใหม่อีกรูปแบบหนึ่งมีคุณลักษณะ โครงสร้างหรือหน้าที่ใหม่ที่แตกต่างจากของเดิมแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1) การสังเคราะห์ข้อความ 2) การสังเคราะห์แผนงาน 3) การสังเคราะห์ความสัมพันธ์

1.6 การประเมินค่า (evaluation) เป็นความสามารถในการพิจารณาตัดสินหรือลงสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหา และวิธีการต่าง ๆ โดยอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานที่วางไว้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) ประเมินโดยอาศัยเกณฑ์ภายใน 2) ประเมินโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก

2. พฤติกรรมด้านจิตพิสัย

พฤติกรรมด้านจิตพิสัยเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึนึกคิดทางจิตใจ อารมณ์ และคุณธรรมของบุคคลซึ่งต้องอาศัยการสร้างหรือปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นโดยเริ่มจากพฤติกรรมขั้นแรกที่ย่างไปหาขั้นสุดท้ายที่ยากซึ่งมี 5 ระดับคือ การรับรู้ การตอบสนอง การสร้างค่านิยม การจัดระบบค่านิยม และการสร้างลักษณะนิสัย ดังนี้

2.1 การรับรู้ (receiving or attending) เป็นขั้นที่บุคคลรู้สึกว่ามีสิ่งเร้ามากระตุ้น ให้แสดงพฤติกรรม และจะเริ่มทำความรู้จักในสิ่งนั้น นั่นคือเริ่มสนใจและเต็มใจในสิ่งนั้น พฤติกรรมขั้น นี้มีพฤติกรรมย่อย 3 ขั้นคือ 1) การทำความรู้จัก 2) การเต็มใจที่จะรับรู้ 3) การเลือกรับสิ่งเร้าที่ ต้องการ

2.2 การตอบสนอง (responding) เป็นขั้นที่บุคคลแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งเร้า นั้น ด้วยความยินยอม เต็มใจ พฤติกรรมในขั้นนี้ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 3 ขั้นคือ 1) การยินยอมที่จะ ตอบสนอง 2) ความเต็มใจที่จะตอบสนอง 3) ความพึงพอใจในการตอบสนอง

2.3 การเกิดค่านิยม (valuing) เป็นขั้นที่บุคคลมองเห็นคุณค่าของการตอบสนองสิ่ง เร้าหรือประสบการณ์แล้วกลายมาเป็นสิ่งที่ยึดถือของบุคคลในโอกาสต่อไป ขั้นการเกิดค่านิยม ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 3 ขั้นคือ 1) การยอมรับในคุณค่า 2) การชื่นชอบในคุณค่า 3) การสร้าง คุณค่า

2.4 การจัดระบบคุณค่า (organization) เป็นขั้นตอนที่บุคคลนำค่านิยมที่ตนสร้างไว้ แล้วมาจัดระบบหรือหมวดหมู่โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมเหล่านั้นและปรับสิ่งที่ขัดแย้งกัน เพื่อนำมาสร้างเป็นค่านิยมสำหรับยึดถือปฏิบัติต่อไป ขั้นการเกิดการจัดระบบค่านิยมประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย 2 ขั้นคือ 1) การสร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า 2) การจัดค่านิยมให้เป็นระบบ

2.5 การสร้างลักษณะนิสัย (characterization by a value complex) เป็นขั้น การนำค่านิยมที่จัดระบบคุณค่าที่มีในตัวเขาเป็นระบบที่ถาวรและทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของ บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ ก็แสดงพฤติกรรมตามค่านิยมที่ยึดถือตลอดไป สม่าเสมอจน เกิดเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละบุคคล การสร้างลักษณะนิสัยมี 2 ลักษณะคือ 1) การสร้าง ลักษณะนิสัยชั่วคราว 2) การสร้างลักษณะนิสัยถาวร

3. พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย

พฤติกรรมด้านทักษะพิสัยเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสามารถเชิงปฏิบัติการซึ่งเกี่ยวข้องกับ ระบบการใช้งานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายที่ต้องอาศัยการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้ออกับ การทำงานของระบบประสาทต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน่วยสั่งการ เช่น การเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ในการทำ กิจวัตรประจำวัน เล่นกีฬา เล่นดนตรีหรือกิจกรรมอื่น ๆ หากนักเรียนได้ฝึกฝน การทำงานของ กล้ามเนื้อและระบบประสาทให้มีการประสานสัมพันธ์กันย่อมก่อให้เกิดความชำนาญหรือทักษะในการ ปฏิบัติงาน การจำแนกพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยนี้มีหลายกลุ่มความคิดในที่นี้จะนำเสนอ 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 แบ่งลักษณะของพฤติกรรมตามพัฒนาการด้านทักษะพิสัย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. ขั้นเลียนแบบ (imitating) เป็นขั้นเริ่มต้นการเรียนรู้ด้านทักษะของมนุษย์โดยมีผู้ทำ ให้ดูและทำตามไปที่ละขั้น และอาจมีการช่วยเหลือในขณะที่ปฏิบัติ เช่น การจับดินสอเมื่อเริ่มหัดเขียน หนังสือ การเลียนเสียงตัวอักษรหรือคำต่าง ๆ เป็นต้น

2. การทำโดยยึดแบบ (patterning) เป็นความสามารถในการปฏิบัติด้วยตัวเองตาม แบบที่กำหนด แนวดำเนินการหรือคำชี้แจง ผู้ปฏิบัติอาจทำด้วยการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง อาจทำ ข้ำหรือไม่ถูกต้องทีเดียวในตอนแรก เช่น การเดินร่ำ การผูกเชือก เป็นต้น

3. การทำด้วยความชำนาญ (mastering) เป็นความสามารถในการปฏิบัติได้ด้วยความถูกต้องแม่นยำเหมาะสมกับเวลาโดยไม่มีการช่วยเหลือ ไม่มีการชี้แจง ไม่มีการแนะนำ ไม่มีการทำให้ดู หรือไม่มีการให้ดูแบบใด ๆ เพียงแต่กำหนดหัวเรื่องหรือวิธีการให้ว่าจะให้ทำอะไร โดยเน้นความถูกต้อง รวดเร็ว ความอดทน ความแน่นอน เช่น การพิมพ์ดีด การเล่นดนตรี เป็นต้น

4. การทำในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ (applying) เป็นความสามารถในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับเวลาในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากที่เคยทำมาแล้ว โดยไม่มีการช่วยเหลือ ไม่มีการแนะนำขั้นตอน หรือการปฏิบัติใด ๆ จากผู้อื่น โดยเน้นการกำหนดทักษะที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหา การเลือกทักษะที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหา มีความมั่นใจในการใช้ทักษะนั้นในยามจำเป็น และการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหานั้นได้ด้วยตนเอง เช่น การจับลูกบอลในขณะที่มีการแข่งขันที่สนาม การถือจักรเย็บผ้าขณะเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

5. การแก้ปัญหาได้โดยฉับพลัน (improvising) เป็นความสามารถในการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยฉับพลันซึ่งอาจเป็นการแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ขยาย ยืดหยุ่น เสนอ สอดแทรกสิ่งใหม่เข้าไปกับทักษะเดิมที่มีมาก่อน โดยเน้นการหาวิธีการปฏิบัติใหม่ที่ต้องปฏิบัติในงานนั้น ๆ เช่น การแก้ไขตะเข็บเสื้อผ้าให้เข้ากับหุ่นของผู้สวมใส่ การขับรถเลี้ยวเมื่อมีสิ่งกีดขวางกะทันหัน เป็นต้น

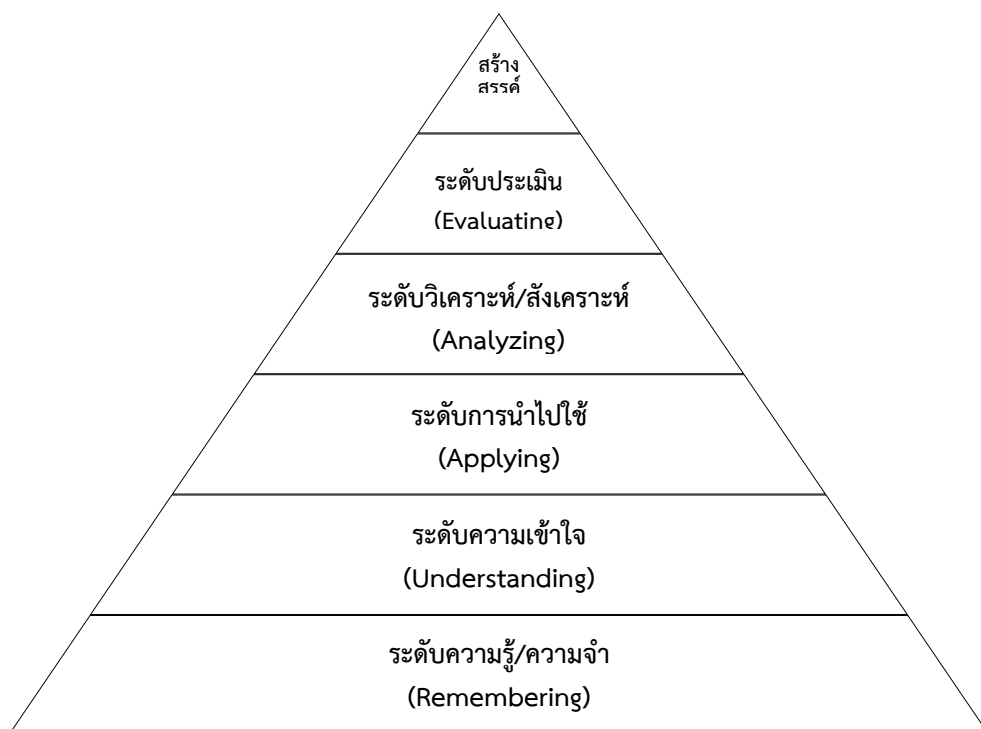
แนวทางที่ 2 แบ่งลักษณะของพฤติกรรมในเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบ่งเป็น 4 ด้านคือ

1. ทักษะการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย (gross bodily movement) เป็นความสามารถที่จะใช้อวัยวะบางส่วนที่ไม่ซับซ้อนในการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องคล่องแคล่ว
2. ทักษะการเคลื่อนไหวที่ต้องใช้ประสาทรวม ๆ กัน เป็นความสามารถที่จะใช้การประสานสัมพันธ์กันของระบบประสาทต่าง ๆ
3. ทักษะการสื่อสารโดยใช้ท่าทางเป็นการแสดงออกเพื่อสื่อความหมายกับคนอื่น
4. ทักษะพฤติกรรมทางด้านภาษาเป็นความสามารถที่แสดงออกทางด้านภาษา

จากพฤติกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนของครูจะมีพฤติกรรมของผู้เรียนจำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านทักษะพิสัย 3) ด้านจิตพิสัย ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาจะมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น ด้านความรู้จะเป็นการพัฒนาผู้เรียนพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัยจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถฝึกปฏิบัติในเนื้อหาของรายวิชาได้ ด้านจิตพิสัยจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ในทุกรายวิชาครูผู้สอนจะมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ครบทั้งสามด้าน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรรายวิชาที่กำหนด

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ซึ่งจำเป็นที่ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะกับรายวิชาและผู้เรียน ดังที่ Anderson & Krathwohl (2001) ได้กล่าวถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียน เรียนรู้ในแต่ละเรื่องได้เกิดการเรียนรู้หลากหลาย และเกิดความสามารถในการเรียนรู้สูงสุด โดยยึดกรอบการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ระดับ ดังนี้

ภาพที่ 1.2 กรอบการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
 ที่มา : Anderson & Krathwohl (2001)

จากกรอบการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ระดับ มีคำอธิบายและตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละระดับ ดังตารางที่ 1.1 ต่อไปนี้ (ปัญญา ทองนิล, 2556: 260)

ตารางที่ 1.1 ระดับการเรียนรู้และพฤติกรรมบ่งชี้การเรียนรู้

ระดับการเรียนรู้	พฤติกรรมบ่งชี้การเรียนรู้
1. ระดับความรู้ความจำ (Remembering) เป็นการรับข้อมูลผ่านการเรียนรู้ และแสดงออกถึงการรับรู้ การจำข้อมูลที่ได้รับมาผ่านการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ	1. การบอก หรือการพูด 2. การเขียนสิ่งที่รับรู้ 3. วาดภาพ หรือเขียนแผนภูมิ 4. ตอบคำถามที่ถามความรู้ความจำ 5. ตอบแบบฝึกหัดที่ใช้ความรู้ความจำมาตอบ
2. ระดับความเข้าใจ (Understanding) เป็นความรู้ที่สูงกว่าความรู้ความจำ โดยสามารถอธิบาย สรุปลง แปลความ ตีความ ขยายความ บอกสาเหตุ	1. พูดหรือเขียนอธิบายเรื่องต่าง ๆ 2. เขียนแผนผัง แผนภูมิ วาดภาพ แสดง 3. เชื่อมโยงเรื่อง 4. ระบุข้อมูลจากการเปรียบเทียบ 5. บอกสาเหตุ

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ระดับการเรียนรู้	พฤติกรรมบ่งชี้การเรียนรู้
3. ระดับการนำไปใช้ (Applying) เป็นการนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในสถานการณ์อื่น (สถานการณ์ ปัญหา)	1. ออกแบบ 2. หาคำตอบ 3. จัดทำโครงการ 4. ยกตัวอย่าง 5. สาธิต 6. เลือกวิธีการพร้อมระบุเหตุผล 7. ตั้งคำถาม
4. ระดับการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ (Analyzing) เป็นความสามารถในการจำแนกหรือรวมสรุปสิ่งใหม่โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์นำไปใช้มาจัดกระทำ	1. ระบุองค์ประกอบ, ความแตกต่าง, ความสัมพันธ์, เหตุ-ผล, ขั้นตอน 2. สรุป 3. สร้างแบบจำลองจากความรู้ความเข้าใจ 4. สรุปวิธีการ, ขั้นตอน 5. เสนอวิธีการ
5. ระดับการประเมิน (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจ วินิจฉัยคุณค่า ความถูกต้อง	1. จัดลำดับ 2. ตัดสินใจเลือก 3. ประเมิน 4. ระบุความคิดเห็นของตนเองต่อสิ่งต่างๆ
6. ระดับการสร้างสรรค์ (Creating) เป็นการใช้ความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ที่ได้รับเพื่อการสร้างสิ่งใหม่ ๆ	1. ออกแบบขั้นตอน, วิธีการ 2. กำหนดวิธีการ 3. สร้างชิ้นงาน 4. จัดทำโครงการ 5. เสนอกฎ, หลักเกณฑ์, แนวคิด

จากกรอบการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สามารถสรุปได้ว่า การออกแบบการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยเป็นพฤติกรรมที่เน้นด้านความรู้ให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนควรคำนึงถึงระดับการเรียนรู้ 6 ระดับ ได้แก่ ระดับความรู้ความจำ ระดับความเข้าใจ ระดับการนำไปใช้ ระดับการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ระดับการประเมิน และระดับการสร้างสรรค์ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังสามารถพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้เพื่อให้ครูผู้สอนทราบถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหรือการแก้ปัญหาผู้เรียนต่อไป

สรุป

การจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ซึ่งในหลักสูตรนี้จะกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ต้องจัดการเรียนการสอนใน 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในการกลุ่มสาระสังคมศึกษาจำเป็นต้องยึดตามสาระ มาตรฐาน และตัวชี้วัดที่กำหนดเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรกำหนด โดยพฤติกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ซึ่งเป็นสมรรถภาพทางด้านสติปัญญา 2) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ อารมณ์และคุณธรรม 3) พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสามารถเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับระบบการใช้งานของอวัยวะในร่างกาย ดังนั้นครูผู้สอนในรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาต้องมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนและเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้หากผู้เรียนมีผลการประเมินที่ไม่บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ครูผู้สอนควรมีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนด้วยการนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

คำถามทบทวน

1. เพราะเหตุใดกระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แทนหลักสูตรฉบับเดิม
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งออกเป็นกี่สาระ อะไรบ้าง
3. องค์ประกอบของการศึกษามีอะไรบ้าง จงอธิบายแต่ละด้าน
4. ทฤษฎีการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างไร
5. ทฤษฎีการเรียนรู้ของใครที่เน้นการฝึกหัดทักษะของผู้เรียน และมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนอย่างไร
6. พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย มีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างไร จงอธิบาย
7. จงยกตัวอย่างพฤติกรรมด้านจิตพิสัยในระดับการสร้างลักษณะนิสัยมา 3 ตัวอย่าง
8. การที่ผู้เรียนสามารถประกอบศาสนพิธีของศาสนาพุทธขณะไปทำบุญกับครอบครัวได้อย่างถูกต้อง แสดงว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยอยู่ในระดับใด จงอธิบาย
9. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของ Anderson แบ่งเป็นกี่ระดับ อะไรบ้าง
10. ถ้าผู้เรียนสามารถจัดทำโครงการสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ได้ แสดงว่าผู้เรียนมีการเรียนรู้อยู่ในระดับใด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: บริษัท
พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ทีศนา แชมมณี. (2559). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธน์ เถืองเฉลิม. (2556). **วิจัยการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทวี. พีร
(1991) จำกัด.
- ปัญญา ทองนิล. (2556). **คู่มือการสร้างเสริมสมรรถนะครูสู่ความสำเร็จ**. ชุดโครงการวิจัย “กลยุทธ์
การขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง” สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2556). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: บริษัท
แฮ็ส ออฟ เคอร์มิสท์ จำกัด.
- _____. (2559). **เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2550). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Anderson, L W, & Krathwohl D R. (2001). **A Taxonomy for Learning, Teaching, and
Assessing: A Revision of Bloom’s Taxonomy of Education Objectives**. New
York: Longman.